

Jan Skala: Zaniklá středověká sídliště na toku řeky Bystřice v oblasti Urbanické brázdy.

Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra archeologie. Hradec Králové 2016. 123 stran textu, 27 Map, 6 Tabulek (z toho 3 pro velikost pouze přiloženy na CD), 13 Grafů, 34 Obr.

Jan Skala si zvolil téma práce ze svého kraje, který zná a kde se již po léta věnuje povrchovým průzkumům. Na rozdíl od mnoha jiných brzy pochopil smysl a půvab komplexního přístupu k výzkumu regionu v nejširším kontextu a vstoupil i se svým detektorem kovů do řad dělníků vědy. Předložená práce ukazuje, že na sobě intenzivně pracoval a jeho přínos je již nyní nepřehlédnutelný.

Práce má odpovídající strukturu. V úvodu je formulován cíl práce, následuje užitečná terminologická kapitola, kde autor diskutuje pojmy používané v pracích týkajících se problematiky středověkého osídlení, jejich významy u různých autorů a jak jich používá v této práci on sám (o výsledné volbě by se dalo diskutovat, drží se jí nicméně systematicky a konsistentně). Následuje vymezení studovaného území (původní záměr bylo nutno zúžit, protože objem dat a otázek se nečekaně rozrostl; řešení pokládám za legitimní, i když jde o nespojitý vzorek, ale na druhou stranu zahrnuje různé územní charakteristiky) a podrobná charakteristika přírodního prostředí, která není samoučelná, nýbrž ve všech částech vždy aplikovaná jako podklad pro další úvahy; autor místy reviduje, opravuje či doplňuje údaje uváděné v literatuře na základě vlastních pozorování či upozorňuje na nesrovnalosti v informačních zdrojích. Podrobně se zabývá bonitou půdy jakožto vlastností významnou pro zemědělství a návaznými charakteristikami, s nimiž pak pracuje u každé zkoumané lokality. V kap. 5 předkládá dějiny bádání středověkém osídlení a o zaniklých středověkých vsích obecně u nás a přehled dosavadního archeologického poznání studovaného regionu. Důležitá je kap. 6. *Metody práce*, v níž autor vysvětluje svůj postup a způsob práce s mapami různých druhů a provádění terénních průzkumů; obsahuje mnohé cenné postřehy a zkušenosti. S ohledem na problematiku stav archeologické relativní chronologie českého středověku byla nevyhnutelná kap. 7. *Chronologické členění*.

Soupis lokalit obsahuje podrobně zpracovaná analytická hesla jednotlivých sídlišť a sídel na zpracovaném území. Systém je dostatečně vysvětlen v úvodním komentáři. Je třeba ocenit snahu o zapracování všech dostupných pramenů a houževnatost, s níž autor pronikl do obtížné a časově náročné práce s písemnými prameny, mapami, zemědělskými klasifikacemi atd. Revize a opravy některých údajů a názorů tradovaných v literatuře pomohou posunout historické bádání v obecné rovině, nikoli pouze archeologické.

Kap. 9. *Výsledky práce* obsahuje analýzu zkoumaného vzorku území, je v první části komentářem ke grafům v příloze a hodnotí jejich výpověď obecně i vzhledem ke konkrétním lokalitám. Velkou pozornost věnuje J. Skala movitým nálezům, zejména kovovým z detektorových průzkumů, které vyhodnocuje s využitím zahraniční literatury a uvažuje o dálkových kontaktech v regionu. Konečně hodnotí vypovídací schopnost archeologických pramenů. Správně poukazuje například na skutečnost, že na jím sledovaných sídlištích se objevují luxusní předměty (součásti oděvu atd.), které nejsou téměř vůbec nebo jen v malé míře známé z městských lokalit, kde by je bylo možné spíše očekávat jako doklady přítomnosti vyšších sociálně-ekonomických skupin obyvatelstva. Zdá se, uvádí autor, že hmotná kultura raně i vrcholně středověké vesnice byla daleko bohatší a rozmanitější, než se doposud soudilo. Klade si též důležitou otázku, jestli poměrně malé množství zejména drobných kovových artefaktů z měst (zde má na mysli zejména Hradec Králové, ale nejenom ten) souvisí například se způsobem výzkumu a možnostem dochování takových nálezů v městském prostředí. V kap. 10. *Závěr* vyslovuje předběžnou hypotézu o vývoji osídlení ve sledované oblasti. Velice důležitý je poznatek, že nadpoloviční většina jím sledovaných sídlišť má počátky již ve střední době hradištní. Časovým horizontem zániku velké části sídlišť je druhá polovina 15. až počátek 16. století; souvisí to podle autora zejména se vznikem velkých panství.

Změna sídlištní struktury ve 13. století, spojená se zánikem části sídlišť, jež je doložena v jiných regionech východních Čech, se podle J. Skaly v jím sledovaném území prakticky neprojevuje.

Jazyk práce je na vysoké úrovni, text je bez jazykových chyb. Formulace v 1. osobě Sg. pokládám v textech typu výzkumné zprávy – a tedy i v této práci – za patřičné; neosobní vazby by byly ke škodě srozumitelnosti, protože brání identifikaci činitele resp. původce myšlenky.

Soupis použitých pramenů, literatury a internetových zdrojů (str. 96-111) je řádně strukturován a obsahuje všechny relevantní tituly. Citace jsou formálně v pořádku, odkazy v textu jsou zpravidla všude, kde mají být.

Obrazové přílohy (mapy, snímky lokalit, tabulky movitých nálezů) jsou kvalitní. Popisky odpovídají standardu.

Student pravidelně konzultoval postup práce a řešené otázky, k zadání přistupoval samostatně a odpovědně, respektoval připomínky vedoucí práce.

Bakalářská práce J. Skaly podle mého názoru vysoce překračuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji známkou „výborně“ (A). Bylo by nanejvýš vhodné po příslušných úpravách práci publikovat minimálně v regionálním odborném tisku.

V Hradci Králové dne 17. srpna 2016

PhDr. Zuzana Bláhová, Ph.D.